

Gyöngyöshalász kis falu Heves megyében, kétezer-egypánszáz lakossal. Ha az idegen végighalad a nem túl egyenletes aszfaltú főutcán és körültekint, semmi különösét nem lát. Betérő-falatozó, kis híd a falut átszelő patak felett, tszszékház (valljuk be, igen csinos, inkább egy dzsentr kastélyra hasonlít még a vagyonosabb időkben), néhány kétszintes, nem kevés anyagi háttérrel tanúskodó lakóház, elhanyagolt kézilabdapálya, művelődési háznak emlegetett, egy letűnt művelődéspolitikai koncepció emlékműveként tárogó hodály, italbolt sok biciklivél, templom, iskola, focipálya, vasútállomás. Egy átlag magyar kisközség konvencionális díszletei, ahová központi támogatás nemigen jutott el, pedig a „város”, Gyöngyös ide csak tíz perc autóbusszal. A „magyar ugar” még csak nem is igazán jellegzetes szelete.

1983 óta azonban rendszeresen Balázs Béla Stúdió, majd Mafilm-emblémával ellátott járművek tűntek fel egészen az elmúlt időkig a falu poros utcáin, bizonyítva, hogy valami fontos történik itt. A por csak az utcákat lepi be, a fejekben viszont tisztaság, tenni akarással párosuló gondolatok kristályosodnak.

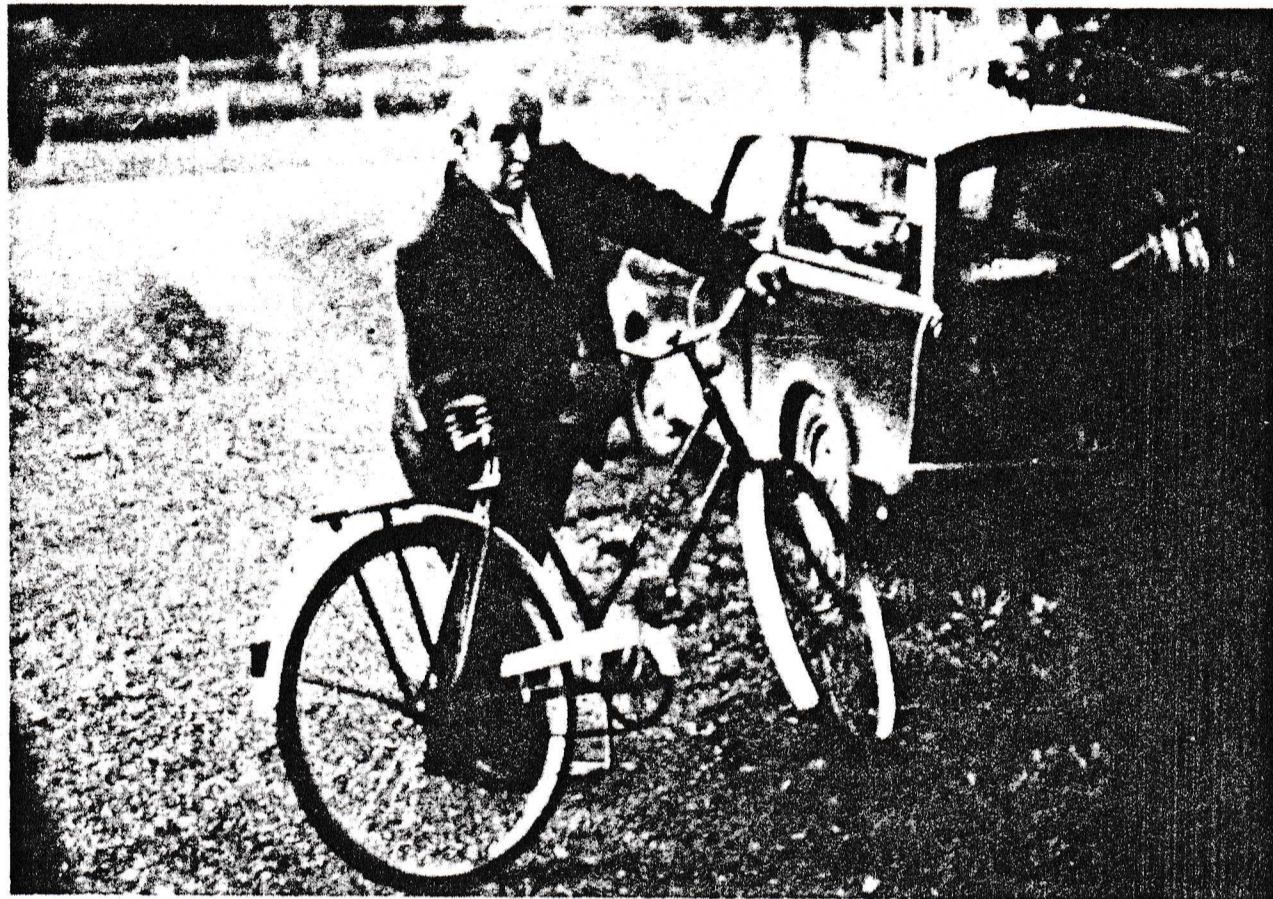
Zsigmond Dezső és Erdélyi János, folytatva a Balázs Béla Stúdió dokumentarista vonalát, '88-tól szinte naponta követte a faluban zajló, nem kis visszhangot kiváltó társadalmi mozgásokat.

Ekkor történt ugyanis, hogy Lévai Lászlót, a községi tanács faluszerte közkedvelt elnökét fegyelmi úton elbocsátották, és kizárták a pártból. A falubeliek először értetlenül álltak az események előtt, majd ösztönösen tiltakozni kezdtek a határozat ellen. A Balázs Béla Stúdió akkori vezetősége, érezvén a „Lévai-ügy” nem akármilyen, a helyi érdekeken túlmutató fontosságát, biztosította a fiatal rendezőpárosnak, hogy kamera segítségével folyamatában követhesse az eseményeket. Ez zárkózott ügy címmel elkészült a film. Az akkor nyilatkozó halásziakat, Ungi Istvánt, Kovács Jánost, Hajzerékat, Csehéket, Hegedűs Gyulát komoly támadások érték. A Heves megyei Népújság például így írt:

„Szóljunk Ungi Istvánról is. Sok mindent tett az utóbbi időben Lévai érdekében. Ki ő? Párttagságának kelte 1945. A Felszabadulási Emlékérem tulajdonosa. Öt-szörös Kiváló Dolgozó (...) A pártcsoporthoz vezetői meg-

Lévai László, Gyöngyöshalász 1983-ban elbocsátott tanácselnöke

Ungi Istvánt kizárták a pártból a Lévai-ügyben vállalt szerepe miatt

A Faluközösség tagjai és a stáb tagjai tájékoztatást kapnak a gyöngyöshalászi tanács zárt üléséről. (Balra hátul az alkotók: Zsigmond Dezső és Erdélyi János) Fotó: Kuksz Lehel

POLITIKAI GONDOLKODÁSUNK ALAKVÁLTOZÁSAI

Film az utolsó öt évről ('83—'88)

bízatajáról 1983 júniusában lemondott. Kijelentette, hogy nem tekinti magát párttagnak, majd hozzátette: — Szabadon akarok él-

ni, mozogni, szólni. — Nem akármilyen vélemény ez, annyi bizonyos. Egy 45-ös párttagtól ezt lehet várni? ... (1988. március 30.)

(A szerző G. Molnár Ferenc több esetben ostromozta a nyilatkozókat, majd az 1986-ban elkészült és máig be nem mutatott filmet is: „... a film — rossz. Mert nem az igazat szolgálja. Ezért rossz. Ha valóban a tényeket mutatná be — legyenek azok bárki számára is megannyira kellemetlenek is a felelős szervek szférájában —, akkor azt mondanám: a békát le kell nyelni, és meg kell a fejünket hajtani azok előtt, akik ország-világ elé tarták a hibákat.” (Népújság, 1987. június 19.)

Elkészült a film, de be soha nem mutatták. A sajtója ugyanakkor jelentősnek mondható. Ez aligha a '88-as Játékfilmszemle egyszeri, információs vetítésének köszönhető. Foglalkozott a filmmel az Új Tükör, a Kritika, az Ötlet, a Filmvilág is.

A „Lévai-ügy” túllépett a helyi nyilvánosság fórumain, az érintettek tiltakoztak, a hatalom akcióba lépett, az újságoknak és a tv-nek fontos lett, de a film továbbra is „láthatatlan” maradt.

Azok a Heves megyei vezetők, akik nem nyilatkoztak, követelték, hogy az ő véleményüket is tükrözze a film. Így hát 1988-ben folytatódott a forgatás, immár a Mafilm Mozgóképek Innovációs Társulás Stúdió gondozásában. Erre persze nemcsak az említett indokok szolgáltak ürügyként, hanem a gyöngyöshalászi események is. Megalakult a faluközösség, melynek tagjai részben a „Lévai-ügyben” szerepet játszott polgárok, valamint a község ügyeiben felelősen gondolkodó lakosok. Aláírásokat gyűjtve programként tüzték ki, hogy a szerintük nem oda való tanácsstagokat visszahívják a testületből...

A forgatás 1988 decemberében befejeződött. De lehetett volna folytatni sokáig, hiszen politikai, társadalmi életünk jelentős változásokon megy át napjainkban. A régi film felhasználásával, a „másik oldal” nyilatkozataival és az új halászi események bemutatásával egy két óra húsz perces végső változat készült el, Ez (is) zárkózott ügy címmel. Látélet, politikai gondolkodásunk alakváltozásainak kor- és körtörténete, ahogy az alcím mondta: Film az utolsó öt évről.

A közönség végső formájában először az ideai Filmszemlén találkozhat az anyaggal, később pedig remélhetően a forgalmazás csatornáin is megnyílnak Erdélyi János és Zsigmond Dezső fontos kérdéseket boncolgató filmje előtt.

Vécér Károly